

Nefndasvið Alþingis,
Þórshamri v/Templarasund,
150 Reykjavík.

Alþingi
Erindi nr. **P** 125/960
komudagur 9.3.2000

Reykjavík 8. mars 2000.

Með bréfi dags. 11. febrúar 2000 óskaði félagsmálanefnd Alþingis eftir umsögn kærunefndar jafnréttismála um frumvarp til laga um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla, 272 mál.

Eftirfarandi umsögn var samþykkt á fundi nefndarinnar 8. mars:

1. Almennt um frumvarpið.

Kærunefnd er þeirrar skoðunar að sú kaflaskipting sem lögð er til í frumvarpinu, sé bæði nákvæmari og efnislega réttari en sú kaflaskipting sem er í núgildandi lögum. Þá er í frumvarpinu ítarlegar fjallað um réttindi og skyldur einstaklinga, fyrirtækja og stofnana og hvaða athafnir og ákvarðanir teljist brot. Frumvarpið, verði það að lögum, er því almennt til þess fallið að skýra betur en núgildandi lög réttindi og skyldur einstaklinga, fyrirtækja og stofnana. Það mun því bæði auðvelda beitingu einstakra ákvæða og veita atvinnurekendum betri leiðbeiningar um hvort ákvarðanir sem til stendur að taka samrýmist lögnum.

2. Verksvið kærunefndar.

Í frumvarpi því sem lagt var fram á Alþingi á haustþingi 1999 var lögð til sú breyting á stöðu og verksviði kærunefndar að henni yrði falið að úrskurða í ágreiningi málsaðila en ekki veita álit sitt eins og núgildandi lög kveða á um og það frumvarp sem er til umfjöllunar leggur til. Horfið hefur verið frá þessari breytingu í því frumvarpi sem nú liggur fyrir Alþingi og eru ekki lagðar til neinar breytingar á verksviði eða stjórnábyrgð stöðu kærunefndar frá gildandi lögum.

Kærunefnd jafnréttismála er skipuð þremur lögfræðingum, þ.a. tveimur samkvæmt tilnefningu frá Hæstarétti Íslands. Málsmeðferð fyrir nefndinni hefur þróast í þá átt að vera afar umfangsmikil og tímafrek, enda er leitast við að tryggja að öll gögn og upplýsingar sem skipt geta máli komi fram, auk þess sem aðilum er gefinn kostur á að reifa sjónarmið sín og svara rökum gagnaðila bæði skriflega og munnlega. Nefndin telur að hin erfiðu úrlausnarefni sem hún hefur til umfjöllunar kalli á svo viðamikla málsmeðferð. Störf nefndarinnar kosta umtalsvert fé. Með tilliti til framangreinds telur nefndin að vægi úrlausna hennar sé óþarflega lítið. Nefndin telur því að önnur úrræði komi fullt eins vel til greina.

Kostur 1

Til greina kemur að Skrifstofa jafnréttismála tæki til skoðunar meint brot á jafnréttislögum, aflaði gagna og gætti andmælaréttar gagnvart þeim aðila sem erindi beindist að. Málsmeðferð yrði alfarið skrifleg og álit ekki eins viðamikil og álit kærunefndar. Reynslan sýnir að þörf er á einfaldri leið til þess að fá lögfræðilegt álit á því hvort jafnréttislög hafi verið brotin. Á grundvelli álit

skrifstofunnar gæti sá sem misgert hefur verið við óskað eftir að skrifstofan höfðaði mál fyrir dómstólum gegn þeim sem brotlegur er talinn eða notað álitnið sem grundvöll til að höfða slíkt mál sjálfur. Helstu rök fyrir þessari leið er að mörg af þeim úrlausnarefnum sem til nefndarinnar hafa komið eru svo flókin og viðamikil að þau væru betur komin hjá dómstólum. Dómsniðurstöður hafa auk þess allt önnur og meiri réttaráhrif en álit kæruneftndar. Sparnaður sem hlytist af því að leggja Kæruneftnd jafnréttismála niður ætti að skapa svigrúm til að höfða nokkur stefnumarkandi dómsmál árlega.

Kostur 2.

Með því að breyta kæruneftnd jafnréttismála í úrskurðarneftnd, eins og lagt var til í frumvarpi sem lagt var fram á síðasta þingi, yrði niðurstöðum slíkrar nefndar gefið aukið vægi. Málsaðili sem féllist ekki á niðurstöðu slíkrar nefndar gæti að sjálfsögðu borið úrskurð nefndarinnar undir dóm. Með þessari breytingu yrði tryggt að gagnaöflun málsaðila, rannsóknarskylda nefndarinnar og sú vinna að öðru leyti sem fram fer fyrir nefndinni, nýttist örugglega fyrir dómstólum sem þá dæmdu um gildi úrskurða nefndarinnar. Rök gegn þessari leið eru þau helst að viðtæk samstaða var um það hér á landi um langt skeið að leggja niður sérdómstóla. Á síðustu árum hafa hins vegar ýmsar úrskurðarneftndir verið stofnsettar. Hinir almennu dómstólar eru þær stofnanir þjóðfélagsins sem sérstaklega hefur verið falið að skera úr ágreiningi. Dómarar eru sjálfstæðir í störfum sínum og ítarlegar réttarfarsreglur, sem mótaðar hafa verið af fjölda dóma, setja traustan ramma um málsmeðferðina. Úrskurðarneftnd eins og þeirri sem hér um ræðir svipar um margt til sérdómstóls og er því vart í anda framangreindrar löggjafarstefnu.

3. Um málshöfðunarheimild.

Í frumvarpinu er lagt til að ákvæðið um málshöfðunarheimild nefndarinnar verði fellt brott. Kæruneftnd telur ekki æskilegt að nefndin sjálf hafi málshöfðunarheimild. Hennar afskiptum ætti að vera lokið þegar rökstutt álit liggur fyrir. Hins vegar er mikilvægt að þeim sem brotið er gegn verði áfram auðveldað að leita réttar síns, þegar ekki er fallist á tilmæli nefndarinnar. Því er lagt til að Skrifstofa jafnréttismála hafi heimild til málshöfðunar fyrir almennum dómstólum á grundvelli álitsgerða nefndarinnar, að ákveðnum skilyrðum uppfylltum. Þau skilyrði kæmu fram t.d. í reglugerð.

4. Um mál vegna kynferðislegrar áreitni.

Í 17. gr. frumvarpsins er fjallað um kynferðislega áreitni. Samkvæmt 29. gr. geta brot gegn 17. gr. varðað sektum. Mál af þessu tagi eru svo viðkvæm og erfið að útilokað er að ætla kæruneftnd jafnréttismála að fjalla um þau. Um slík mál verður ekki fjallað með öðru móti en að upplýsa hvort um kynferðislega áreitni hefur í raun verið að ræða en það kallar á að skýrslur séu teknar af aðilum, meintum geranda og vitnum. Afar erfitt er að móta svo vandaðar málsmeðferðarreglur að slík nefnd geti tryggt réttaröryggi allra sem málinu tengjast. Mun eðlilegra er að dómstólar fjalli um slík mál, ýmist í opinberu máli að undangenginni lögreglurannsókn ef talið er að um refsivert athæfi sé að ræða eða í einkamáli sem sá höfðar sem misgert hefur verið við. Kæruneftnd leggur því til að brot gegn 17. gr. verði ekki meðal verkefna nefndarinnar.

5. Orðalag einstakra ákvæða

Kærunefnd leggur til eftirfarandi orðalagsbreytingu í þeim tilgangi að tryggja að ákvæðin séu eins skýr og unnt er:

Um 5. mgr. 4. gr.

Í 5. mgr. 4. gr. frumvarpsins er tilgreint að aðilar geti lagt ágreining sinn fyrir dómstóla með venjubundnum hætti. Ákvæðið er algerlega óþarft þar sem réttur málsaðila til að skjóta ágreiningsefnum er hafinn yfir allan vafa. Mun smekklegra væri að fella ákvæðið út.

Um 2. mgr. 6. gr.

Í 2. mgr. 6. gr. er lagt til að nefndin geti, “að kröfu gagnaðila, krafði aðila um gögn... nema hún telji slíkt óþarft eða ónauðsynlegt”. Þar sem heimildin miðast við að nefndin geti, þá er það sjálfgefið að kröfu gagnaðila yrði hafnað ef nefndin mæti gagnasöfnunina óþarfa eða ónauðsynlega. Því er lagt til að síðari hluti setningarinnar falli brott.

Kærunefnd vekur athygli á að fyrirhugað sjálfstæði nefndarinnar frá skrifstofu jafnréttismála kallar óhjákvæmilega á einhvern viðbótarkostnað.

Virðingarfyllst,

Sigurður Tómas Magnússon

Hjördís Hákonardóttir

Gunnar Jónsson